

De FLEX-vrijwilliger

Veel kleine ontwikkelingsorganisaties drijven op de inzet van enkele enthousiastelingen. Ze kunnen best wat hulp gebruiken. De hedendaagse vrijwilliger heeft echter geen trek in een bestuursfunctie. Die organiseert liever één evenement voor meisjes in India, en rent het volgende jaar voor kinderen met kanker. Hoe om te gaan met deze eendagshulp?

Hoe strik je anno 2013 een vrijwilliger? Die vraag bezorgt de Vriendenkring SEKEM hoofdbrekens. De kring ondersteunt de projecten van een organisatie in Egypte en is expres opgezet als een vereniging, vertelt bestuurslid Hendrik Jan Bakker. "We hoopten dat onze leden op die manier actief bij de projecten betrokken zouden zijn. In de praktijk functioneren we echter als een stichting: het bestuur doet het werk en de leden doneren geld. Maar ons bestuur kan niet alles zelf doen. Fondsenwerving wordt steeds professioneler, een subsidieaanvraag moet aan behoorlijk hoge eisen voldoen. Het kost ons moeite om vrijwilligers te werven om de lasten wat te verlichten."

Uit een online peiling op MyWorld.nl blijkt dat de Vriendenkring SEKEM niet de enige organisatie is die het moeilijk vindt om vrijwilligers aan zich te binden. Meer dan de helft van de particuliere initiatieven worstelt hiermee. Ruim tachtig procent van de ondervraagden heeft wel eens het gevoel dat er te veel werk neerkomt op de schouders van een of twee mensen. Die enthousiastelingen werken zich een slag in de ronde, maar krijgen het niet voor elkaar om én plannen te maken voor een sponsorloop, én een subsidieaanvraag te doen en dan ook nog op tijd de nieuwsbrief te versturen. Hetzelfde komt naar voren uit een onderzoek uit 2007 van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Twee op de vijf vrijwilligersorganisaties hebben moeite om voldoende helpende handen te vinden. Vooral bestuursfuncties zijn lastig te vervullen.

EÉN OF TWEE ENTHOUSIASTELINGEN

Bijna driekwart van de kleinschalige ontwikkelingsorganisaties heeft niet genoeg vrijwillige medewerkers om al het werk te doen. Dat blijkt uit een online peiling van het MyWorld-opiniepanel. Ruim de helft van de ondervraagden heeft moeite om vrijwilligers voor langere tijd aan zich te binden. "Ons bestuur wilt ernee stoppen zodra er vervanging is. Maar na zes maanden lobbyen heb ik die nog niet gevonden."

Bij 84 procent van de organisaties leidt dit ertoe dat één of twee actievoerders vrijwel alle taken op zich (blijven) nemen. Veel van deze kerngroepen geven aan dat zij kampen met een gebrek aan tijd. Daardoor blijven zaken liggen en haken nieuwkomers af. Organisaties waar mensen aan een afgebakende taak werken, ondervinden de minste problemen. "Vrijwilligers voeren zelfstandig een project uit in Sierra Leone. Hierdoor blijven ze enthousiast." Aan de online peiling deden 43 mensen mee.

PROJECTHOPPEN

Toch doen er evenveel mensen vrijwilligerswerk als veertig jaar geleden. Ook het aantal uren dat vrijwilligers zich gemiddeld inzetten, blijft al sinds de jaren zeventig gelijk. Bij acties als Serious Request en Alpe d'Huzes halen duizenden mensen miljoenen euro's op voor het goede doel. De problemen van particuliere initiatieven zijn dus niet te wijten aan een gebrek aan betrokkenheid.

"Er is een enorme latente behoefte om goed te doen", stelt hoogleraar vrijwilligerswerk Lucas Meijs. "De uitdaging is om die betrokkenheid te vertalen in concrete activiteiten." Dat kleine organisaties moeilijk vrijwilligers vinden, komt volgens Meijs doordat de vorm waarin men-

"Er is een enorme latente behoefte om goed te doen"

sen vrijwilligerswerk doen is veranderd. "Mensen verbinden zich niet levenslang aan één project, maar zetten zich voor een afgebakende periode in voor een goed doel dat zij op dat moment belangrijk vinden." Het SCP meent dat dit het gevolg is van de individualisering. Mensen streven naar zelfontplooiing, beleving en erkenning. Dat is terug te zien bij vrijwillige activiteiten: mensen kiezen projecten die een behoefte vervullen. Zo doen ze bijvoorbeeld vrijwilligerswerk om iets over een

andere cultuur te leren, of zamelen ze geld in voor kanker op het moment dat iemand in hun omgeving ziek is. Ze zetten zich in op een moment dat hen schikt. De vrijwilliger anno 2013 is namelijk ook druk met werken, zorgen en het onderhouden van sociale contacten. De nieuwe vrijwilliger gaat voor flexibiliteit en korte verbintenissen.

SPANNINGEN

Daar zit de crux: de traditionele ontwikkelingsorganisatie is georganiseerd rond een vaste groep mensen en kent een vaste vergaderoutine, waarbij alle vrijwilligers op gezette tijden aanwezig moeten zijn. Die jas past de flexvrijwilliger niet. Maar voor traditionele organisaties is het soms lastig omschakelen. Begrijpelijk, vindt Willem-Jan de Gast, die bij kenniscentrum Movisie onderzoek doet naar vrijwilligerswerk en organisaties hierover adviseert. "Het vergt wel iets van de mensen die ooit het initiatief hebben genomen. Vaak bestaat zo'n club al jaren, en is de manier van werken prima voor de mensen van het eerste uur. Dat maakt het voor nieuwelingen moeilijk om op een andere wijze betrokken te raken."

Dat ervaart ook Hendrik Jan Bakker van Vriendenkring SEKEM. "Het bestuur stamt uit het papieren tijdperk. Wij zijn gewend om bij elkaar te komen om dingen te bespreken. Ieder bestuurslid een eigen verantwoordelijkheid geven, zou natuurlijk efficiënter zijn. Maar we doen graag allemaal over alles ons zegge." Stichting Niketan heeft de omslag met succes geëerd. De organisatie zet zich in voor gehandicapte kinderen op het platteland van Bangladesh. "Onze nieuwe website is gemaakt door een vrijwilliger",

vertelt initiatiefnemer Antoinette Termoshuizen enthousiast. Ook zette ze al flexers in voor het maken van advertenties, filmpjes en het schrijven van teksten. Zaken waar ze zelf geen verstand van heeft. Daarom is ze blij met deze nieuwe manier van werken. "Je kunt gericht gebruik maken van iemands expertise. Ik sta iedere keer weer versterkt van de kwaliteit die mensen leveren." De meeste vrijwilligers zijn bereid vaker iets voor de organisatie te doen, is de ervaring van Termoshuizen. "Maar onze jaarlijkse vrijwilligersavond slaan ze over. Er is een tekstschrijver waar we al vijf jaar mee samenwerken. We hebben haar nog nooit ontmoet."

OPKNIPPEN

Het werk dat kleinschalige ontwikkelingsorganisaties verrichten, is uitstekend uit te besteden aan flexvrijwilligers, meent Willem-Jan de Gast. "Het belangrijkste is dat de klussen worden opgedeeld in projecten die relatief weinig tijd kosten. Denk bijvoorbeeld aan een eenmalige fondsenvereffactie, of een maandelijkse nieuwsbrief."

Betekent dit dat de traditionele vrijwilliger zijn langste tijd heeft gehad? Zeker niet, aldus De Gast. "Niet alle werkzaamheden zijn op te knippen, en voor sommige activiteiten is een vast aanspreekpunt nodig. De structurele en inhoudelijke taken, zoals de boekhouding en het contact met de collega's in ontwikkelingslanden, blijven in handen van de harde kern."

En vergeet niet: de eenmalige collectant en het lang zittende bestuurslid zijn uitersten. Daarussen is er een scala aan vrijwilligersmogelijkheden. Denk aan een vrijwilliger die eens per maand drie uur besteedt aan het opstellen van de digitale nieuwsbrief. Of aan iemand die tijdens de zomervakantie zes weken meehelpt bij het project. De Gast: "Tel niet hoeveel uren iemand besteedt, maar hoe betrokken hij is. Mensen kunnen op zoveel verschillende manieren een waardevolle bijdrage aan je organisatie leveren." De Vriendenkring SEKEM maakt zich intussen klaar voor de omschakeling. Hendrik Jan Bakker: "We hebben al iemand gevonden om te helpen met de fondsenwerving, en iemand voor het technische beheer van de website. Een goed begin, maar we willen niet steeds een beroep op dezelfde personen doen. Daarom gaan we vak mensen persoonlijk benaderen voor concrete klusjes en projecten. Hopelijk lukt het ons zo wel om onze leden te activeren." **INSKE BIJL**

Verder lezen? Het Sociaal en Cultureel Planbureau onderzoek in 2007 hoe de toekomst van het vrijwilligerswerk eruit ziet. Het rapport *Toekomstverkenning vrijwillige inzet 2015* is te downloaden op de website van het SCP. www.scp.nl

WERFTIP 1:

Unieke ervaring

Koppel vrijwilligerswerk aan een activiteit. Flexvrijwilligers zijn, net als andere individualisten, op zoek naar 'een unieke ervaring'.

Organiseer bijvoorbeeld vrijwilligersactiviteiten voor singles of juist gezinsuitjes, waarbij een familie quality time met elkaar beleeft en tegelijkertijd de handen uit de mouwen steekt. Een voorbeeld van een originele combinatie zijn de 'green gyms'. Vrijwilligers werken op het land en verbeteren zo hun conditie. Heb je een project in een ontwikkelingsland, dan ligt een koppeling met vakantie voor de hand. De organisatie ActLocal linkt toeristen aan lokale projecten. In ruil voor een kleine vergoeding mogen ze een paar dagen achter de schermen kijken. Het verblijf kan naar wens worden ingevuld, vertelt bestuurslid Arieke Oostra. "Je kunt bij mensen thuis slapen, maar ook in een hotel als je wat meer comfort of privacy wilt. Op de dag van aankomst bespreek je of je alleen wilt meekijken of dat je ook wilt meewerken. Er zijn geen verwachtingen." www.actocal.nl

WERFTIP 2:

Hapklare brokken

"Geef scherp aan voor welke klussen je mensen nodig hebt, wat die vrijwilligers precies moeten doen en wat zij daarvoor terugkrijgen (een leuke dag, een oervolle vermelding op de website, red.)", adviseert Willem-Jan de Gast van Movisie. "Door hapklare brokken aan te bieden sluit je aan bij de behoeften van de flexer."

Vind je het lastig om uit te vogelen wat je van vrijwilligers kunt verlangen? Kijk de kunst af bij grote organisaties. Amesty International heeft bijvoorbeeld een zoekprogramma waarin je kunt aangeven hoeveel uur per maand je wilt besteden en in welke regio je wilt werken. Er zijn laagdrempelige, snelle e-mailsacties, maar de organisatie zoekt ook inhoudelijke adviseurs die hun kennis over specifieke landen willen delen. Kijk op amesty.nl/watpastbijmi

In plaats van medewerkers of fondsen kun je ook ideeën werven. Op Oxfam Novis actievebste 'Doneer je mening, praat mee' kunnen bezoekers suggesties aandragen. Kijk op oxfamnovis.nl/praatmee

Wie is vrijwilligers niet in een hokje stoppen? Ga dan andersom te werk en laat de mogelijkheden volledig open. "Vraag mensen wat hun talenten zijn, wat ze willen bijdragen en hoe ze dat zouden willen doen", aldus Willem-Jan de Gast. "Organisaties doen dit nog te weinig. Ze zijn gewend om zelf te bedenken wat ze nodig hebben. Eeuwig zonde, want daarmee sluiten ze allerlei mooie aanvullingen uit."

WERFTIP 3:

Durf te vragen

Waarom doen mensen geen vrijwilligerswerk? Omdat ze niet gevraagd worden, zo blijkt uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Uit datzelfde onderzoek blijkt dat actieve vrijwilligers ooit startten omdat iemand hen dat vroeg. Kortom: durf te vragen.

Zo vond Antoinette Termoshuizen via een oproepje op netwerkwinkel LinkedIn een nieuw bestuurslid voor haar stichting Niketan. Ook de andere vrijwilligers voor haar stichting vindt ze via internet, bijvoorbeeld via %CLUB. Op de online marktplaats voor kleinschalige ontwikkelingsprojecten doneren mensen 1 procent van hun geld, tijd of kennis. Initiatiefnemers kunnen zelf een oproep plaatsen, maar ook in de database zoeken welke expertise al wordt aangeboden. Ook op Twitter spuurt Termoshuizen naar potentiële vrijwilligers. Ze maakt gebruik van de hashtag '#durfttevragen' ('#durfttevragen'). "Eerst was ik huiverig. Je hebt geen idee wie er zal reageren. Maar je moet gewoon brutaal zijn en je vraag neerleggen. En we hebben alleen maar goede ervaringen gehad." Het is een leuke bijkomstigheid die je via sociale media vooral jongeren bereikt, zegt Termoshuizen. "Die vind ik anders niet zo gemakkelijk."

HERMAN VULSIJE

Herman Vulsije is socioloog, journalist en schrijver. Hij schrijft over veranderingen in ons land op sociaal, moreel en politiek gebied.

Chinese regelaar

Willem Drees senior was nooit zo'n voorstander van Europa. 'Hij wantrouwde alles bezuiden het Albertkanaal', plachtte zijn PvdA-partijnoot Sicco Mansholt te zeggen. Hoe zuidelijker, hoe meer gesjoemel en vriendjespolitiek. Ook bij de overheid - kon het erger voor een doorgewinterde sociaaldemocraat?

Wat Drees misschien niet wist - hij zette zelf nauwelijks een voet buiten West-Europa - is dat ook noordlingen het in zuidelijke landen niet zonder vriendjes kunnen stellen. In Italië krijg je bij de overheid niks gedaan zonder santo, 'beschermheilige'. In Azië moet je een fixer hebben, in Midden-Amerika een coyote, in Turkije een 'oompje'.

In Brazilië vind je de weg door de bureaucratische jungle alleen als een despachante volgt: een bespieder, probleemuitwereld-helper. Een despachante heeft de relaties om eenvoudige burgers, uiteraard tegen betaling, door situaties heen te helpen waar ze in elk normaal land alleen uit kunnen komen', schreef Brazilië-kenner August Willemsen.

Voor reizigers is zo'n mannetje een noodzakelijk kwaad, maar hoe zit het met de mens achter de fixer? Dat leerde ik in 1982. Toen was ik in China en stapte er op het Volksplein in Shanghai een man op me af met de vraag: 'Komt u hier vaak?' 'In dat geval kon hij me van dienst zijn.'

Hij bleek een kostbare bron van vrijmoedige informatie, deze Joe. Verscheen altijd uigedost als Hong Kong-Chinese: colbertje, stropdas, Lufthansa-sjaal. Zelfs de dynamische tred van een zakenman had hij zich aangemeten. Soms dacht ik dat Joe van de geheime dienst was, zo on-Chinese brutaal en openhartig was hij. Maar nee, hij durfde gewoon risicos te nemen en verdiende goed aan zijn contacten met buitenlanders.

We maakten een boortochtje op de langste kiang. Joe vertelde dat de bemanning heel wantrouwend aankeek: 'Zo, ben je daar weer?' "Ja, daar ben ik weer."

"Met Hollanders dit keer, hè."

"Ja, met Hollanders."

De mannen waren jaloers, dacht Joe. "Zij verdienen vijftig yuen per maand en ze voelen aan dat ik heel wat meer opstrijk." Dat klopte: alleen dit dagje gidsen leverde Joe al een Chinese maandsalaris op.

Joe was zijn geld dubbel en dwars waard. Alleen al om het inzicht dat hij ons schonk: dat je zelfs in de meest dictatoriale landen een stap verder kunt komen als je initiatief neemt en de grenzen durft te verkenen.